

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

צו.

תורה אור

1. וגם אנכי מקנתי במם את הגשם בעוד שלשח הדרשים לקציר והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמרתי חלקה אחת תפטר וחלקה אשר לא תמטיר עליה עמוס ד ז תיבש; 2. אשר חרפו אויבך הן עקבות תהלים פט וב עזר ואין סומך לישראל שיהיו שלמים למאד ואומר אין עזר וסומך שיהיו מתיאשין מן הגאולה: **דמעסקי ציה**. לידע מתי יצא: **ועקרב נושך האדם פתאום: וחד חרוב**. שלף שנה יהיה חרוב חוץ מששת אלפים אלו דהיינו אלף שציעי: **פרי**. אלפים הוא חרב אלף שציעי ואלף שמיי: יומנו של הקב"ה אלף שנה שנאמר כי אלף שנים צעייך כיום אתמוול כי יעבור: **משמט**. ונעשה חרב: **שנוונו שצט**. שהעולם משמט: **הוי עלמא**. העולם כן מתקיים: **צ' אלפים** היה פשוט. תמט' שלף ניתנה עדיין תורה והיה העולם כמוהו ומאדס הראשון עד שיהי אצרהס צן נ"צ שנה איכא אלפים שנה כדמוכחי קראי דכשנשלמו אלפים שנה עסק אצרהס תורה שנאמר (בראשית יג) ואת הפסח אשר עשו בחרן ומתרגמינן דשעבידו לאורייתא בחרן ואמרינן במסכת ע"ז (דף טו) גמירי דההוא שעתא ויהי אצרהס צן חמשין ומרתני שני: **והי אלפים**. תורה מן הפסח אשר עשו בחרן עד [אלפים] שנות המשיח ארבעים (ש) ושמהנה שנה עד שנוול יתחק וששים שנה משנוול יתחק עד שנוול יעקב הרי ק"ח וק"ל שהיו ליעקב כשצא למצרים הרי רל"ח ורד"ו שעמדו במצרים הרי תמ"ח ומשילאו ממצרים עד שנצנה צית ראשון מ"פ דכתיב (מלכים א' ו) והי בשמנים שנה ארבע מאות שנה ללאת בני ישראל מארץ מצרים וגו' הרי תתקצ"ח ומי שעמד צית ראשון כדמוכחי קראי על פי משצון שנות המלכים וע' דגלות בכל ומ"כ שעמד צית שני הרי תת"ק ותתקצ"ח הרי אלפים פחות קע"ב וקע"ב קודם השלמת ד' אלפים נחרצ הצית ולסוף אותן קע"ב נשלמו שני אלפים תורה ואידי דלמר שני אלפים תהו קאמר שני אלפים תורה ולא שחכלה תורה אחר שני אלפים מ"ר: ושני אלפים שנות המשיח. שלאחר שני אלפים תורה הוה דינו שיצא משיח ותכלה הגלות ויצטל השעצוד מישאל: **חצל**

רודפין אחר היין ומסתכרין ומתייקר היין אע"פ שרוב יין בעולם: **כלו הפך לכן עסור הוא**. כשפטע הנגע בכל העור. כך כשהפכה כל המלכות למינות מצא גאולה: **כי דיין ה' עמו**. להציל להם גאולה: **כי יראה כי אוסר יד**. שתלך ותמחק ידן של מסורות ומלליחין במלשינות: **שישמעו הפלמידיס**. שמחוקין ידי ישראל להחזיקן

למוטב: **שחכלה פרוטה**. והיינו אולת יד שיהו צידים ריקניות: **כציוול**. כאלו יכולין לומר דבר זה כלפי מעלה: **אין עזר ואין סומך לישראל** שיהיו שלמים למאד ואומר אין עזר וסומך שיהיו מתיאשין מן הגאולה: **דמעסקי ציה**. לידע מתי יצא: **ועקרב נושך האדם פתאום: וחד חרוב**. שלף שנה יהיה חרוב חוץ מששת אלפים אלו דהיינו אלף שציעי: **פרי**. אלפים הוא חרב אלף שציעי ואלף שמיי: יומנו של הקב"ה אלף שנה שנאמר כי אלף שנים צעייך כיום אתמוול כי יעבור: **משמט**. ונעשה חרב: **שנוונו שצט**. שהעולם משמט: **הוי עלמא**. העולם כן מתקיים: **צ' אלפים** היה פשוט. תמט' שלף ניתנה עדיין תורה והיה העולם כמוהו ומאדס הראשון עד שיהי אצרהס צן נ"צ שנה איכא אלפים שנה כדמוכחי קראי דכשנשלמו אלפים שנה עסק אצרהס תורה שנאמר (בראשית יג) ואת הפסח אשר עשו בחרן ומתרגמינן דשעבידו לאורייתא בחרן ואמרינן במסכת ע"ז (דף טו) גמירי דההוא שעתא ויהי אצרהס צן חמשין ומרתני שני: **והי אלפים**. תורה מן הפסח אשר עשו בחרן עד [אלפים] שנות המשיח ארבעים (ש) ושמהנה שנה עד שנוול יתחק וששים שנה משנוול יתחק עד שנוול יעקב הרי ק"ח וק"ל שהיו ליעקב כשצא למצרים הרי רל"ח ורד"ו שעמדו במצרים הרי תמ"ח ומשילאו ממצרים עד שנצנה צית ראשון מ"פ דכתיב (מלכים א' ו) והי בשמנים שנה ארבע מאות שנה ללאת בני ישראל מארץ מצרים וגו' הרי תתקצ"ח ומי שעמד צית ראשון כדמוכחי קראי על פי משצון שנות המלכים וע' דגלות בכל ומ"כ שעמד צית שני הרי תת"ק ותתקצ"ח הרי אלפים פחות קע"ב וקע"ב קודם השלמת ד' אלפים נחרצ הצית ולסוף אותן קע"ב נשלמו שני אלפים תורה ואידי דלמר שני אלפים תהו קאמר שני אלפים תורה ולא שחכלה תורה אחר שני אלפים מ"ר: ושני אלפים שנות המשיח. שלאחר שני אלפים תורה הוה דינו שיצא משיח ותכלה הגלות ויצטל השעצוד מישאל: **חצל**

את סוכה דוד הנופלת. מלכות דוד שנפלה להי קרי משיח צר נפלי: **עד שהראשונה פקודה**. עד שלא כלתה צרה ראשונה שניה ממחרת לבל פקודה כמו לא נפקד (במדבר לא): **שצוע**. שמיטה: **והמטרסי על עיר אחת**. שיהא מעט מטר ויהא רעב במקום זה ושצוע במקום זה: **היו רעב**. רעב מעט שלא יהא שצוע שזום מקום: **משפחה מלומדיה**. מתוך שאין להם מה לאכול: **בששים קולות**. ילאו קולות שצן דוד צל ללא קולות מתקיעת שופר שנאמר יתקע בשופר גדול (ישעיה כו): **מלחמות**. צין עוצדי כוכבים לישראל: **דפוס הכי**. שנה אחת רעב שנה אחת שצוע ואעפ"כ לא צל צן דוד: **בששים קולות מי הוי**. כלום ילאו קולות שצן דוד צל: **ועוד כסדרן מי הוי**. כלומר אלו הצרות דקמני הכא כסדרן לא אתרמו כשצוע אחד אצל כי אתרמו אחי משיח: **אשר חרפו אויבין ה' אשר חרפו עקבות משיחך**. לא אתפרש האי קרא למאי איכתיב הכא דהא לא קא דריש ציה מידי ונראה למורי שכן נכתב בספרים תמלה כמו שנינו צפ' אחרון דסוטה (דף מט): **צעקבות המשיח חופפה יסגא** וכתבו פירוש זה על צעקבות שאול לשון סוף כמו אשר חרפו עקבות משיחך: **צית הועד**. מקום שתלמידי חכמים מתוועדין עס ללמוד תורה: **ה"ג והגבלן**. מקום ששמו כן שיתווס: **ואנשי הגבול**. אנשי גבול ארץ ישראל. ללא אנשי גזית סנהדרין: **כפני כלב** דלמיין משל לכלב מ"ר. ללא כפני הלכ שאל יתביישו זה מזה: **משפול על הכריות**. כל העולם אומרין עליו שוטה הוא. היינו משתולל לשון שטות כמו מוליד יועצים שולל (איוב יג): **ליכא קושטא בעלמא**. אין אדם בעולם שידבר אמת תמיד: **אמר לי ההוא רבנן דאי הוה יבני ליה כל חללי דעלמא לא משני בדבוריה**. לשקר ואשתמי לי הכי זימנא חלף אלקעי לההוא אתרא וקושטא שמיא ולא הוה משני בדבוריה ולא הוה מיית איניש מהתם בלא זימניה נסיבי איתתא מינהון והוה לי תרתין בנין מינה יומא חד הוה יתבא דביתהו וקא חייפא רישה אתא שיבכתה מרפא אדשא סבר לאו אורח ארעא אמר לה ליתא הכא שכיובי ליה תרתין בנין אתו איניש דאתרא לקמיה אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי הוה מעשה א"ל במשותא מינך פוק מאתרין ולא תגרי בהו מותנא בהך איניש תניא ר' נהוראי אומר דוד שבן דוד בא בו נערים ילבינו פני זקנים יעמדו לפני ערים

ובת קמה באמה וכלה בחמותה ופני הדוד כפני כלב ואין הבן מתבייש מאביו תניא ר' נחמיה אומר דוד שבן דוד בא בו העוות תרכה והיוקר יעות והגפן יתן פרויו והיין ביוקר ונהפכה כל המלכות למינות ואין תוכחה מסייע ליה לר' יצחק דא"ר יצחק אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות אמר רבא מאי קרא כולו הפך לבן מהור הוא ת"ר כי דיין ה' עמו [וגו'] כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב אין בן דוד בא עד שירבו המסורות ד"א עד שיתמעטו התלמידים ד"א עד שתכלה פרוטה מן הכיס ד"א עד שיתייאשו מן הגאולה שנאמר ואפס עצור ועזוב כביכול אין סומך ועזר לישראל כי הא דר' זורא כי הוה משכח רבנן דמעסקי ביה אמר להו במשותא בעינא מנייכו לא תרחקוה דתנינא ג' באין בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב אמר רב קטינא ע"שית אלפי שני הוה עלמא וחד הרוב שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא אבוי אמר תרי הרוב שנאמר יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו תניא כותיה דרב קטינא כשם שהשביעית משמטת שנה אחת ל' שנים כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא ואומר מזמור שיר ליום השבת יום שכולו שבת ואומר כי אלף שנים בעיניך כיום אתמוול כי יעבור תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוה עלמא שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח (שם).

- א) מגילה ח: ג' רש"ל מ"י,
- ב) סוטה מט: ד' רש"ל מ"י,
- ג) צ"מ מט: ע"ש,
- ד) י"ג ספרי (י' י"ג אמרי,
- ה) סוטה מט: ט' [בבבכות לה: וזימנא עב: גס ציעי ליתא מלת בעינא וכן לעיל בסמך כמטותא זינך,
- ו) י"ר"ה ל"א: ט' ע"ז ט"ה,
- ז) כפ"ל ליתא מלתא,
- ח) צ"ל ושמעון: ט' כפ"ל: מלכות הרשעה,

הנהגות הגר"א

[א] גמ' אשר חרפו. נדפס בצלו רש"ל מוחק זה נמחק ההג"ה: [ב] שם ואנשי גבול. נמחק חיתת גבול. וע"כ חול: [ג] שם ופני הדוד כפי הלכ. נמחק: [ד] שם ופר מרע משתולל. נדפס בצלו רש"ל מ"י נמחק ההג"ה:

מוסף רש"י

בית הוועד יהיה לזנות. בית הוועד של תלמידי היה לבית זנות. שכלו התכנסו ואין לומר תורה והיה חרב מאין אש ובעלי זימה נעזר היו בית מדרשות שלהם (סוטה טו). ששת אלפים שנה הוה משפול נגור על העולם להתקיים כמנון ימי השבעה וזיוס השביעי שנת וכשצעת אלפים טע העולם (ע"ז טו). שני אלפים תורה. כל אלפים ראשונים נגור עליו להיות מורא. בלא מורה. ושני אלפים תורה. בלא ימות המשיח (שם).